

„MOST TALÁN A LEGFONTOSABB ÁTALAKÍTÁS ELŐTT ÁLLUNK”

Interjú Dr. BÓKAY Antallal

Bókay Antal irodalomtörténész, kritikus, egyetemi tanár. 1974 óta a Janus Pannonius Tudományegyetem oktatója, 1982-1988 között a Tanárképző Kar dékánhelyettese volt. 1989-1992 között az Angol Tanszék vezetője, majd 1998-2004 között az Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszék vezetője volt. 1999-2003 között a Bölcsészettudományi Kar dékánhelyettese. 2003-2007 között a Pécsi Tudományegyetem rektorhelyettese.

A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Bizottságának tagja. 2003-tól az Országos Kredittanács tagja, majd 2008-tól elnöke, 2010-től a Magyar Tudományos Akadémia doktora. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszék egyetemi tanára, az Irodalomtudományi Doktori Iskola törzstagja és a Pszichoanalízis Doktori Program társvezetője.

Magyar Coachszemle: Ön egy igazán sikeres, kiemelkedő tudományos pályát futott be. Mikor vált tudatossá Önben, hogy ezen a területen szeretne karriert építeni? Mennyire volt ez tervezett folyamat, döntések sora, illetve mennyire az élet kínálta lehetőségek kihasználása?

Bókay Antal: Nagyon korán, még másod-harmadéves főiskolás voltam, amikor elkezdtem írni, olvasni szakirodalmat, diákköri programokra jártam, szakkollégiumot szerveztem. Ez a hetvenes évek első fele. Valahogy akkor jobban el lehetett tervezni a jövőt, az irányt. Valahogy mindenütt volt hely, ha valaki ráállt egy pályára, akkor nagy valószínűséggel sikerült neki helyet találni.

Az alapvető irány tervezett volt, de amikor végeztem, először úgy tűnt, hogy az orvosegyetem filozófiai programjában kapok állást, de egy véletlen felszabaduló státus okán az akkori főiskola Irodalom Tanszékén is lehetőség nyílt, és azt választottam.

Aztán már később sem akartam elhagyni ezt a pályát, mert megvolt az az előnye, hogy munka-feladatként csinálhattam azt, amit egyébként is szerettem.

MAGYAR
COACHSZEMLÉ

Pályaorientáció,
Pályaválasztás
2015/1

Siker-történet

MC: *Most visszatekintve hogy látja, melyek azok a legfontosabb tényezők, amelyek támogatták Önt a pályája sikerében?*

BA: Úgy gondolom kell hozzá egy csomó szerencse is, éppen akkor és éppen ott megnyíló lehetőségek. Lehet persze, hogy mindenki, és minden karrier így alakul. Az első nekem az volt, hogy a főiskolára magyar-történelem szakra vettek fel, de míg katona voltam, elindult az angol és átjelentkeztem. A másik ilyen, hogy akkoriban már megnyíltak a külföldi kapcsolatok, lehetőségek, hirtelen sok ösztöndíjra lehetett jelentkezni, és így többször tudtam külföldre menni. Különösen fontos volt két hosszabb amerikai utam. Az USA-ban meg lehet tanulni nagyon hatékonyan, és mégis kellemesen dolgozni, tudományt csinálni. Nemcsak az utolérhetetlen könyvtárak miatt, hanem volt, talán ma is van valami rendkívül intenzív munka-hangulat arra.

MC: *Mennyire mások a mai fiatal tudós-generáció lehetőségei, mint korábban? Egyáltalán mennyire tudatosak a fiatal tudós-jelöltek a karrierépítésben?*

BA: Úgy látom, hogy abszolút tudatosak, de valószínűleg egész más ennek a tudatoságnak a háttere. Az én világom még nagyon idealista volt, eszméket, gondolkodási módokat szerettünk, és ennek a háttere is adott volt. Voltak munkahelyek hozzá, és nem voltak komoly jövedelmi különbségek. Az elmúlt egy-két évtized fiataljai ebből kizáródtak, és egyrészt realistákká váltak, másrészt ezt a realizmust jelentős mértékben a kereset, a pénz, az adott állásban elérhető jövedelem alapozza meg. A dolog persze sokkal bonyolultabb, az Y-generáció egy jelentős része illúziókban él, sok pénzt akar keresni kellemes, vagy kevés munkával, irreális, teljesülhetetlen elvárásokkal indulnak el.

MAGYAR
COACHSZEMLE

Pályaaorientáció,
Pályaválasztás
2015/1

Siker-történet

MC: *Ilyen feltételek, körülmények mellett Ön hogy látja, mennyire vonzó ma a tudományos pálya?*

BA: A bölcsészet ma nem vonzó, évről évre csökken a jelentkezőink száma, és ebben is egyre kisebb az igazán tehetségesek aránya. A legjobbak, akik 30 éve még filozófusnak vagy irodalmárnak jöttek, ma közgazdásznak, informatikusnak, orvosnak tanulnak inkább. Ez valahol persze logikus is, bár a statisztika azt mutatja, hogy a bölcsész végzettségűek is el tudnak helyezkedni. Legfeljebb nem arra a klasszikus tudományos pályára, amit a hagyományos karrier-képzet sugallt.

Steve Jobs egyik utolsó, 2011-es nyilvános szereplésekor, az iPad 2 bemutatásakor mondta, hogy „benne van az Apple DNS-ében, hogy a technológia magában nem elég. A technológia összekapcsolódva a bölcsészettel és társadalomtudományokkal hozza létre azt az eredményt, amely boldoggá tesz”. A mai bölcsésznek pontosan ugyanez a feladata: megtalálni azt a kereszteződést ahol a „két kultúra” (ahogy C.P. Snow nevezte) találkozik. Nem maradhat meg a XIX. századi bölcsészetben, hanem a képzeletnek és kreativitásnak azokat a terepeit kell megtalálnia, művelnie és megalapoznia, amelyeket az önismeret és világismeret terén korunkban, a digitális forradalom korában adódhatnak.

MC: *Tehát nagyon megváltozott az utóbbi években a bölcsészet és a társadalomtudományok szerepe, ami azonban új kapcsolódási lehetőségeket is nyitott a különböző tudományterületek között. De mennyire képes követni ezt a változást a felsőoktatás? Milyen irányok, törekvések körvonalazódnak nemzetközi szinten a felsőoktatás megújítása, hatékonyabbá tétele érdekében?*

BA: A magyar felsőoktatás igen lassan változik, pedig nagy szükség lenne az átalakulásra. Az elmúlt két-három évtizedben ugyanakkor radikálisan megváltozott a

„...nem a világ ismerete, hanem a világ alakítása a döntő.”

felsőoktatási világ köröttünk. Kiderült, hogy a 200 éve született és hosszú ideig sikeres kora modern felsőoktatási modell, a német egyetem egyre kevésbé alkalmas a legfelsőbb tudás hatékony közvetítésére. A régi egyetemen nagyon kis számú, eleve tehetséges diáknak kellett e legfelsőbb tudást a professzoroknak közvetíteni, és ez a tudás egész életükre elegendő szellemi alapot jelentett. A XX. század végére jelentősen

„Az én világom még nagyon idealista volt, eszméket, gondolkodási módokat szerettünk...”

átalakult a tudás természete. Egyrészt tömegessé vált a magas szintű, felsőoktatási jellegű tudás iránti igény, másrészt ez a tudás tiszta eszméből funkcionális tudássá alakult. Nagyon általánosan: nem a világ ismerete, hanem a világ alakítása a döntő.

A másik lényeges változás, hogy az egyre gyorsabban elavuló tudás-tartalmak megtanítása helyett a tudástartalmak megtanulásának, újratanulásának képességét, egyfajta folyamatos, egész életre szóló alakulás, alakítás készségének kialakítása lett a meghatározó feladat. Ezekre a posztmodern kihívásokra adott válasz az európai térségben az úgynevezett bologna folyamat. Ez egy gyakran félreértett, vagy nem-értett radikális felsőoktatási átalakulás, amely 1999-ben a Bolognában (Magyarország által is) aláírt egyezményen indult. Bizonyos elemei a magyar felsőoktatásban is megjelentek, de sok szempontból csak formálisan. Most talán a legfontosabb átalakítás előtt állunk: úgy kell megfogalmazni a felsőoktatást, hogy az ne a megtanítandó ismeretre, hanem az elsajátított képességekre, magára a tanulási folyamatra, tehát a tudás-manipuláció képességének fejlesztésére irányuljon. A felsőoktatási tantervbe nem azt kell beleírni, hogy mit kell a diáknak megtanulni, hanem azt, hogy ha az adott tanulási folyamatban részt vesz, akkor milyen képességek, készségek, attitűdök, tudás-elemek birtokába kerül.

MC: *Hogyan viszonyul ez az újragondolt felsőoktatás a karrierépítés lehetőségéhez, mennyire támogatja a hallgatók ilyen irányú törekvéseit?*

BA: Jellemzően átalakul ebben a rendszerben a karrier megfogalmazása is. A német egyetem nem foglalkozott a társadalmi hasznosíthatósággal, csak átadta a legmagasabb tudást. A modern egyetem már foglalkozik a képzések munkaerőpiaci megfelelőségével. Az új, képesség-kialakításra épülő posztmodern felsőoktatás itt is bevezetett egy új fogalmat: az "alkalmazhatóság", az "employability" fogalmát. Ez arra vonatkozik, hogy a környezet, a társadalom milyen képességű embereket vár, és a végzős diák milyen átfogó készségekkel, háttérrel rendelkezik, amelyekkel valóban hasznosíthatóak a mai világ mindenféle terepén.

MC: *Olvasóink nevében is köszönjük szépen a válaszait!*

Az interjút Dobos Elvira készítette.

